

Απόλλων και Δάφνη, ψηφιδωτό από την «Οίκια του Διονύσου» στην Πάφο.

ΤΑ ΒΟΤΑΝΑ ΚΑΙ Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥΣ

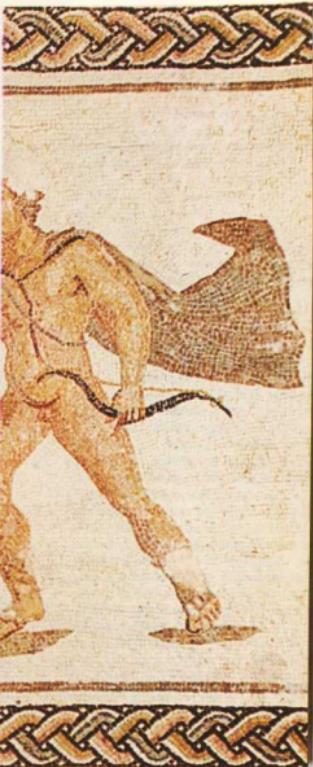
Η αναμφισθήτητη σπουδαιότητα των φυτών για την ύπαρξη και προκοπή του ανθρώπου και η οικολογική καταστροφή που βαθμηδόν επιτελείται στον πλανήτη επιβάλλουν τη συγκέντρωση του ενδιαφέροντός μας στο φυτικό κόσμο. Η χλωρίδα απασχόλησε τους πολιτισμούς της αρχαιότητας από φιλοσοφική και από επιστημονική σκοπιά· άλλωστε, στο ξεκίνημά της, η επιστήμη υπήρξε **φιλοσοφία** και το αντίστροφο.

Πριν η θετική σκέψη ερμηνεύεσι το θαύμα της βλάστησης και αναπαραγωγής των φυτών, η μαγεία — υπρέπεις της θρησκείας — είχε αναλάβει να προκίσει τα γνωστά φυτά με ιδιότητες υπερφυσικές και οι πιστοί συνέχισαν αυτή την τακτική ως το μεσαίωνα, κι ακόμη κάποιοι ως τις μέρες μας.

Ιδιαίτερα εντυπωσίαζε πάντα τη σκέψη του θρησκόληπτου, βουτηγμένου στο σκοταδισμό και τη δεισιδαιμονία ανθρώπου, η θεραπευτική δύναμη κάποιων φυτών. Και τις παμπλαίσιες προκαταλήψεις του υπογράμμιζαν οι παραισθησιογόνες ιδιότητες μερικών «ειδικών» βοτάνων, που άλλωστε θεοποιήθηκαν και συνόδευσαν κάθε μυστικιστική λειτουργία ανά τους αιώνες.

Νίκος Ξένιος

Φιλόλογος

Στα 372 π.Χ., ο Θεόφραστος από την Ερεσ συνέγραψε την «Περί φυτών ιστορία» του, σε εννέα βιβλία. Ο Αριστοτέλης ασχολήθηκε συστατικά με την ταξινόμηση των φυτικών μορφών που γνωρίζει, ίδρυσε μάλιστα το Βοτανικό κήπο στα 350 π.Χ. Ο Πεδάνιος Διοσκορίδης συνέγραψε πέντε βιβλία «Περί ιατρικής υλῆς» (De Materia Medica), στον ίον αώνα π.Χ., όπου περιλάμβανε τις παρατηρήσεις του για τα αρωματικά ψυτά, τα φυτικά έλαια, τους χυμούς, τις ρητίνες, τα βάλσαμα, τα εδώδιμα και τα κηπευτικά, τα χόρτα, τις ρίζες, τα σπέρματα, το αμπέλι (και τα σινονευματώδη ποτά γενικά), και τέλος τα δηλητήρια και τα αντιδότα τους. Ο Γαληνός επίσης ασχολήθηκε εκτενώς με την εμπορία των φαρμάκων στην

εποχή του από πλανόδιους θοτανολόγους, ο Φάνιος και ο Πλίνιος («Φυσική Ιστορία») υπήρξαν διάσημοι θοτανολόγοι και το έργο τους σχολίασαν, συμπλήρωσαν και συμβούλευτήκαν ο Marcellus Empiricus (Μαρκελλος Εμπειρικός, σύγχρονος του Βυζαντινού αυτοκράτορα Θεοδοσίου Α', που έγραψε το «De Medicamentis» — Περί φαρμάκων — σε πέντε τόμους) και ο Scribonius Largus (Σκριβίνιος Λάργος; έγραψε «Συνταγές» — Compositions), στους 4ο και 5ο αι.

Όλοι αυτοί οι φυσιοδίκες της αρχαιότητας και των ρωμαϊκών χρόνων μας κληροδότησαν τον γνωστικό πλούτο των προγόνων τους από ότι αφορά σε δότανα, φυτικά φάρμακα, καλλυντικά και λαχανικά. Η συστηματική δουλειά τους έγινε υποδειγμα τάξης και επιστημονικής συνέπειας για τους Άραδες θοτανολόγους του 1ου μ.Χ. αιώνα, που μετέφεραν από τη Μεσοποταμία στην Ιστανία τις γνώσεις τους, κληροδότωντάς τις στην Ευρώπη. Ένας βρύλος μαλά για την αποστολή του «Materia Medica» του Διοσκορίδη από ένα Βυζαντινό αυτοκράτορα στην αυλή των Ομειαδών, στην Ιθηρίκη Κόρονταβα. Στα 951 μ.Χ. έφτασε από το Βυζαντίο ο μοναχός Νικόλαος με ομάδα μεταφραστών, και δημιουργήσει στην Ιστανία τις ερευνητικές προϋποθέσεις για την εκπληκτική ακήρη τη Βοτανική που σημειώθηκε στους κόπούς του Ιαλάμ: στο Τολέδο, ο Ιητν Ούαριντ (lat. Abengosa Fifth) και ο Ιητν Τζάναχ, στη Σαραγόσα ο Ιητν Μαλκαρίς και στους 11ο-12ο μ.Χ. αώνες ο Αθενέζαρ (Αιντ Άλ Μάλικ Ιητν Σουχρ), ο Γκαρφί (που μετέφερε τους Γαληνό και Διοσκορίδη) και ο παϊδίωντας πια Αθερρόης, υπήρξαν οι πατέρες της παγκόσμιας βοτανολογίας. Το έργο των Ιητν Αούδα, Ιητν Μπαΐταρη και Ιντρισι (στη Σεβίλλη) και οι «Ινικότητες», το σύγγραμμα του Αθερρόη (που σε αραβικά λέγεται «Κουλλιγιάτ» — lat. Colliget), επρόκειτο να θεμελιώσουν το ερευνητικό έργο των νεότερων Ευρωπαίων θοτανολόγων!

Έφτασαν στις μέρες μας η Βοτανική να συνοψίζει μερικές από τις πιο κεφαλαιώδεις φυσικές επιστήμες: τη Γενετική, την Οικολογία, την Κυτταρολογία, την Ιστολογία, τη Φυσιολογία, τη Ανατομία, τη Μορφολογία, τη Συστηματική, ακόμη και την Παλαιοντολογία, βασικότατο κλάδο της Αρχαιολογίας επίσης, που μελέτα τα απολιθώματα μορφών ζωής πάνω σε πετρώματα.

Εν πλίον, η θετική επιστήμη της Βοτανικής θεμελώθηκε στην Αρχαιότητα, καλλιεργήθηκε στον Αραβικό κόσμο και προδύσεις εντυπωσιακά στη σύγχρονη Ευρώπη, για να μην

αναφέρουμε τις εκτενέστατες βοτανολογικές μελέτες στην Άπι Ανατολή και στο Νέο Κόσμο. Πέρα όμως από Θετική Επιστήμη, πάρεδρος της Ιατρικής και αρχαιότατη προκάτοχος της Φαρμακευτικής, η Βοτανική υπήρξε πάντα θαυμή μελέτη των φιλοσόφων, και μάλιστα του Αριστοτέλη του ίδιου.

Είναι ευνόητο πως η γένεση, η ανάπτυξη, ο πολλαπλασιασμός και η επίσημη επανεμφάνιση των φυτών προβλημάτισαν ήδη των πρωτόγονου άνθρωπο, σε σημείο να μένει έκθυμος μπροστά στα μυστήρια της φύσης, όταν ακόμη ήταν τριφούσουλλετής. Άλλα και όταν κατασκευάστηκαν οι πρώτες (κατά πάσα πιθανότητα λιμναίες) εγκαταστάσεις ανθρώπων και μπήκαν οι άσσεις της γεωργίας, ο καλλιεργητής αυτός συνέχισε να εξισταί μπροστά στην ευεργετική συνχόντηση με την οποία η γη γενναιόδωρα του χάριζε τους καρπούς της. Μάλιστα, άρχισα να συνειδητοποιεί ας ποιο βαθύμο συνέβαλε σ' αυτό και η δική του επέμβαση στη φύση.

Οι θεότητες που λάτρεψε, τα φυσικά φανόμενα που φοβήθηκε, ο βάναυσος που προσπάθησε μάταια να αποφύγει, είχαν άμεση σχέση με τη Μητέρα-Γη και τα θλαστάρια της: «Εξημερώνοντας» το στάριό, τα κριθρά και τη βρώμη, δημιουργήσεις την καλοπραισίατη θέα Δήμητρα, που προορίζοταν για τη φροντίδα της οικιακής του οικονομίας. Θάνατος τους νεκρώντις σε μύροις σπηλώνων και σε τάφους, ανακάλυψε πώς πάντα από το κορμί τους ξεφύτρωναν καινούργια θλαστάρια: φαντάστηκε, έτσι, τη ζωή να συνεχίζεται υπό νέες μορφές, φαντάστηκε την αθανασία της ψυχής και συνειδητοποίησε την αφερασία της φύσης. Ταύτισε, έτσι, τη φύση ολόκληρη με την ψυχή του νεκρού, διανοιήθηκε ολόκληρα φιλοσοφικά συστήματα, κατάλληλα διατυπωμένα ώστε να δικαιολογούν αυτή την ταυτότητα.

Η Αριάδνη ήταν θεά της Βλάστησης και των Δέντρων: ο μίτος της συνέδε τον κόσμο των νεκρών μ' αυτόν των ζωντανών, ήταν το μυστικό της οιωτηρίας! Στις Μινωικές τελετουργίες ο Δίας ήταν ο μυθικός τιμωρός του θύμοφόρου Υάκινθου — το λουλούδι απαθανάτιζε την θυμριά, τη φιλοσοφική κατηγορία του Κάλλους. Ο Νάρκιοςσος αντικρίστε το ειδωλόν του στον καθρέφτη του νερού και συνέλαβε, το υψηλότατο μήνυμα της άρθρατης ομορφιάς, γι' αυτό μεταμορφώθηκε στο ομώνυμο υδρογαρές φιτό και ξαναγεννιέται, από τότε, κάθε άνοιξη! Τότε, την άνοιξη, η φυστ ολόκληρη αφυπνίζεται και ο «Κύριος των Δέντρων» δηλώνει την παρουσία

του: πρόκειται για την ίδια (δαιμονική) παρουσία που στις ίνδιες λατρεύουταν ως **Uriksha-Nātha**, και ειρό φυτό του οποίου ήταν η «ιερή συκιά» (*ficus religiosa*). Άλλα και ο **Dharba** (*Kusha*) ήταν «θλαστικός θεός» στις ίνδιες, οπως και ο **Rudra**. Το ίδιο συνέβαινε και με τον αρχαιοκρητικό «θεό της Βλάστησης», που λατρευόταν κατά την εντηλικώση των αγοριών, στη διάρκεια οργαστικών τελετών². Απότολη τέτοιων τελετών διασώθηκαν στη χριστιανισμό, καθώς οι κάτοικοι των Ιερουσαλήμων υποδέχτηκαν τον Ιησού σειόντας κλωνάρια **θαῖναι**, και στη θρησκεία των Κελτών, καθώς οι Δρυΐδες λειτέριαν τον **κέδρο** και κατασκεύαζαν μαγικές στονταγές από θωτάνια, πολλά από τα οποία μας είναι άγνωστα σήμερα! (Το χριστιανικό **γκυ** αναζήτη κι αυτό το συμβολισμό του σπήνη κέλτικη λατρεία των φυτών). Οι γερμανικοί Βύρμοι μιλούν για θεότητες των δασών, και οι Νύμφες με τον Πάνα ενασκρόνουν με τα λυρικότερο τρόπο τις μαγικές πεπισθήσεις της αρχαιοελληνικής υπαίθρου. Άλλα φυτά θεωρήθηκαν συγενή και άλλα ταπεινά, άλλα ευεργετικά και άλλα επιθλιβά για την υγεία, άλλα έδειχναν φυλεκίς και άλλα εγχρήκες διάθεσίες. Άλλα πρακτολούν καταστάσεις μέθης (παραισθησιογόνα) ή έκστασης (αμπελί) και μερικά είναι άκρη και θανατόφραγμα (δηλητήρια, όπως το κωνέο).

Όλες οι μορφές της ζωής διατηρούν μια θωμαστή αρμονία μεταξύ τους, ένα είδος αιωνήρης μουσικής συμφωνίας, που προϋποθέτει συγκέντρωση, σφρίζει και πιάτι για να γίνει αντιληπτή. Εποιη στην αρχαιότητα ο άνθρωπος πιστεύει πώς τα φυτά κατείχαν υπερφυσικές δυνάμεις και πως, νικώντας αυτές τις δυνάμεις, θα μπορούσε να υποταξει και το «πνεύμα» τους, να κατατήξει την άθανασία. Το «πνεύμα του οίνου» δεν είναι παρά ο δαίμονας που κατοικούει στο αμπελί και που δαμάζοντάς τον κατακτά κανείς υπεράρρωμος δυνάμεις και θεραπευτικές ιδιότητες³.

Ο θεός Δίνοντος παίρνει «φυτική» μορφή για να μας γνωστοποιήσει την παρουσία του. Ο κισσός, το αμπελί, η δαφνή, η βαλανιδιά, είναι «ιερά φυτά» της βακχικής λατρείας. Οι μινάδες, που συνοδεύουν το θέο στην επίγεια περιοδεία του, βρίσκονται σε κατάσταση μέθης, έκστασης, τρέλας, υπό την επίδραση ισχυρών παραισθησιογόνων. Το ίδιο συμβαίνει και στη λατρεία των Κορελώντων και στο μαντείο των Δελφών, όπου η Πυθία χρηματοδοτεί πάντα μισθολογίαντη από τις αναδύμασεις ενός καιούμενου φυτού. (Τέτοιο φυτό θα μπορούσε π.χ. να είναι η ινδική κάνναβις ή το όπιο). Μα και ο εθραικός θεός πα-

ρουσιάζεται στο Μωσή τως «θάτος καιομένη», και ο Ιησούς σταυρώνεται «επί ξύλου», και κάθε μεμνωμένη θρησκευτική πεποιθήση ή δοξάσια σχετίζεται (ακριθήγως ή άμεσα) προς μια μορφή φυτικής ζωής!

Το «ιερό δέντρο» (ουχιά θελανιδιά) ήταν για τους αρχαίους Έλληνες έδρα φυσικών δυνάμεων, που χρηματοδοτούσαν με την κίνηση των κλαδίων και του φυλλώματος, στεφανώνταν με τα άνθη του, απελύονταν με τον κεράυνο, λατρεύονταν με ξύλινη ή πέτρινη ειδωλίου που οι λατρευτές τοποθετούσαν ευαλόδια κοντά στις ρίζες του!

Η μαγική — και συμβολική — αξία του δέντρου συντήρησε μέσα από τους αιώνες την αιγάλ της: σήμερα, σε κάποια ελληνικά χωριά, ποιεύεται πιώς ένας γέρικος πλάτανος παραμένει μαγικός, σημδιά της θεϊκής βούλησης. Είναι taboo να κοπεί ένας τείχος πλάτανος.

Οι εγγάρκτες παραστάσεις — κυρίως από σιφραγδύλιους — που μας έμειναν από τη Μινωική εποχή, παριστάνουν κάποιους λατρευτές σε στάση ικείας μπροστά στο αγάλμα της «θέας του δέντρου», ή έποιμνοι ως αγύεινον με τα ακροδάκτυλά τους ένα φύλλωμα. Ανήν πορτοκαλιάς παραδίδεται πώς στεφανώνων, σε γηράλτας, το φαλλικό συμβόλιο της αρχαιότητας. Οι θυσίες των βακχικών λατρευτών δεν ήταν πάρα ένα μάτιο από κλαδιά, οι προφορές στους προγόνους γίνονταν από άνθη που οι θυντήρι έδειχναν από τον ποταμό τους να τομίουν πάνω μερίσιον, μήπως και θυμώσιον θεός. Τα ραδίβια της ηλικιωμένων μάρτιων και τα σκήπτρα των βασιλεών — σύμβολα κοινωνικής εξουσίας —, αλλά και τα σκουπίδια των μαγισσών και τα μαγικά ραβδία της νεράδας που παραμυθίουν δεν είναι παρό εικονογραφικές προστάτεις ενός «ιερού δέντρου»! Ορισμένα φυτά χρηματεύουν ανέκαθεν ως «γέφυρα» προς το χώρι του υπερφυσικού, γιατί στέλνονταν αίμεα (και με τη σκέψη) προς το διάρκες θαύμα της φύσης που ξαναγεννιάται την άνοιξη! Αγνίζοντας, πίνοντας ή αλειφόντας τα, τα φυτά είχαν την ιδιότητα να «μεταγγίζουν» (τρόπον τινά) τις δυνάμεις και της θαυματουργεύς — θεραπευτικές ή παραισθησιογόνες — ιδιότητές τους στον άνθρωπο. Συγκεκριμένα, η κάνναβις πιστεύεται ότι προέρχεται από στερεότατη στον άνδρα, μέρικα και τον 17α ιώνια⁴ Το απαράγι πιστεύεται πως «τόνων» τη σεξουαλική ορμή και το κρυσταλλίδι πως «αύξενε» το στέρεμα: βαρύτερες ασθενίες πιστεύονται πώς θεραπεύονται με τη χρήση θωτάνων, και ιδιαίτερα των βολβών⁵. Παράλληλα με την αστρολογία, την οιωνοσκοπία και την νεκρ-

μαντεία, η θωτανική υπήρξε θεμελιώδης πηγή μαντικών πληροφοριών: κάθε φυσιοδίρης ήταν συγχρόνως και ο «μάγος» της φυλής του. Μέχρι σήμερα, οι πρωτόγονες φυλές της Αιγαίκης, του Αμαζονίου, της Αυστραλίας και της Νέας Γουινέας συντρίουν έναν ολοκληρωτικό από τις μαγικές — θετικές ή αρνητικές — επιδράσεις των φυτών στη ζωή τους. Τα χρώματα και τα πολεμικά τότεμ των πρωτόγονων φυλών είναι κατά κανονική φυτικής προέλευσης. Η έννοια της δυναμένων των «θλαστικών δαμόνων» θεωρήθηκαν είδους αποφασιστικές για την ανθρώπινη ζωή, όσο και η οργή ή η γλυκύτητα των υπόλοιπων φυσικών δυνάμεων: της θάλασσας, των ποταμών, των πραστιών, των κεραυνών κ.ο.κ.

Στην Εβραϊκή Γένεση, το «δέντρο της Γνώσεως» του Καλού και του Κακού συμβολίζει τη μετάθαση από έναν πρωτόγονο κύμα αθωάστας και αρετής, στον πραγματικό κόσμο της αμαρτίας, της ανγίνως και του θανάτου που κληροδοτήθηκε στον άνθρωπο. Υπήρχαν περιπτώσεις θωτάνων, των οποίων η χρήση οδηγούσε σταθερά σε σύγχρονη ανάμειξη στο ονείρο και την πραγματικότητα: αυτά είναι τα λεγόμενα «παραισθιογόνα» φυτά⁶, απαραίτητα ερεθίσματα για να ξεφύγει ο χρήστης τους από τη συνείδηση της πραγματικότητας και να περιπέσει σε μια εκσκατήτη κατάσταση, ανάλογη με τη μέθη.

Άλλα παραισθιογόνα φυτά επιδρούν απευθείας στο νευρικό σύστημα μέσω της **όσφρησης**, άλλα περνούν στην κυκλοφορία του αιμάτου μέσω του **πεπτικού συστήματος**, και άλλα πρακτολούν κατάσταση ευφορίας όταν αναμεγνύνονται στις τροφές (μπαχαρικά π.χ.) ή καινοτόμων! Φυσικό ήταν οι παρενέργειες αυτές να επηρέαζαν τις θρησκευτικές συνειδήσεις των ανθρώπων στην αρχαιότητα, και ποιοι περισσότερο κατά το **μεσαίνωνα**, κατεδάφιζαν ηπατική εποχή οικοταβίου και δεισιδαιμονία!

Τα μοναστήρια των μεσαίωνα κατέγραφαν με υπονοή της θωτανολογικές γνώσεις του αρχαίου κόσμου, μελετούσαν τα λάθη τους και πλούτιζαν τις γεωργικές, φαρμακευτικές και θαυματουργικές επιδοσίες των ανθρώπων, σε σημείο να θεωρείται ο θωτανόλογος ιασίσιος του φιλοσοφού! Η επιστήμη συγχέεται με το μυτικισμό: το «Theatrum Sanitatis» του Αμπούν Αζάν, το «De virtutibus herbarium» του Πλατέαριου και το «De plantis» του Αριστοτέλη θεωρούνταν πολύ σημαντικά συγγράμματα⁷.

Η φυλή των Νάπτη στις Νέες Εθρίδες, ένα συγκρότημα νησιών του Ειρηνικού Ωκεανού, διατηρεί απαρα-

θιαστα λαος σχετικα με τις θαυματουργες ιδιοτητας και ποντων φυτων: η ριζα ενος θαυματουργου φυτου, το «*pi-
per methysticum*», χρησιμοποιειται
ως ναρκωτικο στις ανδρικες συνε-
λευσεις της φυλης: παλιστερες τελε-
τες κανιβαλισμου εδωσαν τη θεση
τους σε τυπικες τελετουργιες εκστα-
τικης λατρειας, όπου το παραισθι-
σιογόνο «κάβα» εξακολουθει να κα-
τεξει σημαντικη θέση. Κεντρικη ειναι
η θέση των **μαντιρων** στη χορεια
των μαγικων φυτων, ιωσι γιατι η ίδια
η λειτουργικητη των μυκητων δεν
ειχε απο παλια διευκρινηση. Προφα-
νων τα ναρκωτικα ερχονται σε αντι-
θεση προς το χριστιανικο πνευμα, γι'
αυτο και η εκκλησια τα καταδιωξεις
συτηματικα, συνδενταις τα με παγα-
νικες πεπιθεσης, μαρμη μαγειας και
σατανικες δραστηριοτητες, διαιτερα
κατα τον μεσαιωνα. Και σημειει ακό-
μη ο χριστιανικος κόδωμας της Δύσης
φαινεται να καταδικει τη χρηση
του οπιου και του χασι, αφενος γιατι
αυτα παρεχουν ανεπιτηρετες σαρκι-
κες πδονες, και αφετερους γιατι η πα-
ρεκτροπη της νηφαλιας αυμπεριφο-
ρας αντιτιθεται εντονα στον πουρια-
νισμο των θρησκευμενων. Επανε-
λημμενες επιθεσεις κι εκστρατειες
κατα της χρησης των ελαφρων (φυ-
τικης προσελευσης) ναρκωτικων χρημα-
τοδοτηηκαν και οργανωθηκαν απο
την καθολικη εκκλησια, εναν τη προ-
τεσταντικα κρατη επιδεικνυουσα
μαλιτερη ανοχη: ο εθιμιος που πιβω-
νων να επελθει κατα τη χρηση παραι-
σθησιογονων έφεσε να θεωρεται
θεβαιη οδος προς την αυτοκατα-
στροφη και το γεγονος επιτεινει
η παρανομη εμπεριευματοποιηση τους!
Το αν τα ναρκωτικα που προερχονται
απο τη φυτη ειναι πραγματικα επικινδυ-
νη η όχι δεν ειναι δυνατον να το δια-
πραγματευθωμε εσω: άμας αξεινει να
επιτημανουμε τη γενεκμενη πια
συγχρητικη ανάμεσα στη χρηση του
καπνου και των ποικιλιων η αναιμειων
του, και στη μαστιγια των χημικων
φαρμακων, των βαρβιτουρικων, της
ηρωινης, της μορφινης και των υπνο-
τικων χασιων! Ειναι γεγονος πως συ-
χνα τα πραγματογονου στα δευτερα,
μα ο φταχτης θα έπρεπε να αναητη-
θει στους κυκλους των εμπορων και
όχι στο φυχαναλυτικο ιστορικο των
θυμάτων τους!

Υπάρχει μια αδηρητη ανάγκη του
ανθρώπου για κάποιες διεδουδας
απο την πειστηκη πραγματικητη
που τον περιβάλλει: απο την αρχαιο-
τητα ως σημεια, τα παραισθησιογονα
υπηρέτησαν πιστα αυτη την αναγκη,
πλούτισαν τις εμπειριες των ανθρώ-
πων, δικαιολογην πολλες μεταφυ-
σικες τους ανησυχιες, υπηρεταν πιγη
εμπνευσης πολλων διανοουμενων
και καλλιτεχνων. Απο την άλλη, οι

κινδυνοι που εγκυμονει η χρηση
τους έγιναν ουχη όργανο εξουσias
στα χειρια των εξουσιαζοντων και
απηι αποδειξη ειναι η έκταση που
ειχε πάρει στις μέρες μας η χρηση
της νικοτίνης.

Χωρις αμφιθολια, το «πνεύμα» που
κατοικουει διεσας στις ριζες, τους
στήμανες, τα δεντρα και τα φυτα εί-
ναι παντοδύναμο. Καθοριζει την οικο-
λογικη ισηρροτη του κοβε μεμονω-
μένου οικουσαποματωτος, την υγιη
αναπνοη κάθε ζωντανου οργανισμου,
τη διαδικαιοι της φυτωνύμουσης, την
οριατη τους ειδων ζωης ή της
γης και τις δυνατοτητες άρδευσης
των χρωφιδων, τη γενετικη ισηρρο-
ποιη και το διαιτολογικο μας, σχεδον
τα πάντα.

Δειν ειναι τυχαιο το γεγονος ότι οι φι-
λοσοφοι αναγνωρισαν ως βασιμασμο
την παντοδύναμη αυτου του φυτου
και διάμονα. Δίκαιοι οι θρησκειες λά-
τρεψαν καθε λογη Σίδα, Διονυσους
και Αριδανες... διαιτει στη μεσο-
γειακη μας χώρα, το αμπει ομοδιλ-
κει και ουμοδιλει πάντα τη χαρη της
ζωης, το πνεύμα της συνεργασιας και
συντροφικότητας, την ευμάρεια και
την προκοπη του ανθρώπου. Η ελαι
ειναι συμβολο ευρησης και μακρομε-
ρησης, αφραγιδη του κλασικου πο-
λιτισμου και στοιχειο εκπολιτισμο.
Οι θεατητες των σχινων, της μαρτιδας,
της σμύρνας και του λιβανου κατεβ-
ουν ευλαβικα το συμβολα τους στα
ποδια ενος Σωτηρια, που θρει «εν
άμμωμα συλλήψει» για να θεσει ταξη
μεσο στη γενικη βαρθαροτητα. Οι
νεοντωμοι παινονται με ρύθμι και οι
νεκροι στεφανωνται επιτηση. Κάθε
δραστηριοτητα του ανθρώπου και
θε σταθμος στην πολιτισμικη του
εξελιξη σημαδευται και με ένα λα-
δι ή καπιο θατωνι, στολιζεται με δύ-
θη και θυμιατιζεται στα ιερα των θρη-
σκειων.

Σημειωσεις

- Οι: Οττο Μπρούνφελς (1530), Πιε-
ροντρέ Μπαττόλι (1500-1577), Λέοναρδο
Φονε (1542), Γκαρολα Ρα Ορτα, Κριστοφό-
ρο Ακοστα, Νικόλαος Μοναρδος, σχολιο-
νο το Διοσκοριδη και ξεραγαν για τα φυ-
τα της Ινδιας και του Νεου Κόσμου. Οι:
Adam Zaluzianski, (1558-1613, «Metodo
herbariorum libri tres...» Πριγκιπι, 1592), ιερουμ-
πος Μποκ (Νευ Kreuterbuch-Neo Botano-
logio, 1539), Κόραντ Φον Γκένερ (1516-
1565), Σαρχι Υε Α. Εγκλι, (1526-1609),
Αντρέιο Ζεζλαντο (De plantis, 1583), Kas-
par Βαυνιν (Pinax Theatri Botanici,
1560-1624), John Bay στην Ολλανδια, ο Jan
Swammerdam (1637-1680) που ξηραγνη τη
«Βιβλο της Φύσεως» (Bibel der Naturae,
1737), ο Πιττο ντε Τουρνέρο, Αλέξιος
Ζορντάν, Μπερνάρ Ζυσιε, Αντουάν Ζυσιε

και Ωγκυστεν-Πιραμη ντε Καντόλ απο τη
Γαλλια υπηρεζην οι μεγαλο προδρομοι του
Karl von Linné (1707-1778), το Σουηδιου
θεατηνολογου Ανναιου, το έργο του οποιου
υπηρεζε στοιχημα στην επιστημη («Systema
naturae, sive regna tria Naturae systematis
proposita per classes, ordines, genera et
species», 1753, και «Species plantarum»
1753). Τέλος οι: Michel Adanson (-Famille
de Plantes-, Senegale 1763), Robert Brown
(1827), Stephan Ladislaus Endlicher (1836-
1890), Αδόλφος Εργκλερ, Γουλιελμος Αου-
δοδικο Johansen, Πιέρ Αντρου Μισλι,
Σμιτελ (1750) και Γιόχαν Χέντβιτ (1772),
υπηρεζε καποιο απο τους σπουδαιοτερους
θεατηνολογους την νεοτερη ευρωπαικη
ιστορια.

2. Charles Picard, «Les religions préhelléniques», σελ. 147 και 188.

3. Alain Danielion, «Shiva et Dionysos», σελ.
161 και εξης.

4. «Πλήρης Βοτανικη» του Nikolas Käp-
peleir (1616-1654).

5. H. Jeannaire «Dionysos», σελ. 12-15, και
Mircea Eliade, «Histoire des croyances et
des idées religieuses», σελ. 146.

6. Στην εγκυλοπαιδεια «ΔΩΜΗ» (τόμος
12, σελιδα 381) διαβαζουμε: **Παραίτηση**
«ειναι η σοραλμένη αισθητηρικη οντιτηνη
που οφειλεται σε παρεργυνει του ευρι-
πηκη ερεβιομοτο, που την προκαλει».

7. Ομηρετο Εκο, «Το ονομα του Ρόδου»,
Αθηνα (Γνωση), 1985, σελ. 97.

8. «National Geographic Magazine», Ια-
νουαριος 1972, σελ. 75.

Herbs and Their Philosophy

N. Xenios

The significance of plants for the ex-
istence and progress of man is
beyond any doubt. Therefore, the oe-
cologic distractiun, which is pro-
gressively threatening our planet
obliges us to concentrate our interest
on the flora world. Flora has been
the concern of ancient civilizations
both in its philosophic and scientific
aspect and dimension, since in antiquity
science had a philosophic
substance and vice versa.

Long before the positive thought ma-
naged to interpret the miracle of
growth and reproduction of plants,
magic — a servant of religion — had
assigned to the known species of ve-
getation supernatural properties; this
practice continued to be active
among the believers until the Middle-
Ages and in some instances it still is.
The healing power of a certain herb
or plant has always created an im-
mense impression on the mind of the
ignorant, fanatic and superstitious
man. Furthermore, his instinctive bi-
ases were reinforced by the hallucin-
atory properties of some «special»
herbs, which for this reason were
deified and became an indispensable
tool in every mystic ritual through
the centuries.